

UDK: 37.011.3-051:37.017

Izvorni znanstveni rad

STAVOVI ODGOJNO-OBRAZOVNIH DJELATNIKA O PRISUTNIM IDEALIMA U ODGOJNO-OBRAZOVNOJ PRAKSI

Ajdin Keškić

Bosna i Hercegovina

ajdin.keskic@gmail.com

SAŽETAK

Transformacija suvremenih društava dovela je i do promjena u sferi odgoja i obrazovanja, što pobuđuje interes pedagoga da pokušaju otkriti u čemu se te promjene ogledaju i kako utječu na odgoj i obrazovanje. Promjene u društveno-ekonomskim i političkim odnosima neminovno podrazumijevaju promjene, ne samo u društvu već i na institucionalni odgoj i obrazovanje. Ovaj rad propituje spremnost odgojno-obrazovnih djelatnika za novi model odgoja i obrazovanja, ishode učenja, kao i profesionalni i društveni položaj odgojno-obrazovnih djelatnika u postmodernom društvu. Utvrđuje se i analizira njihova profesionalna orijentacija prema idealima i stupanj zadovoljstva uvjetima i načinom rada u postojećim okolnostima odgojno-obrazovnoga sustava. Intencionalan međuljudski odnos, uspostavljen od strane odgojno-obrazovnoga djelatnika govori u prilog obrazovne paradigme usmjerene na učenika. Testiranjem postavljene hipoteze utvrđeno je da varijabla „međuljudski odnos“ objašnjava odgojni ideal prisutan kod 29,9 % odgojno-obrazovnih djelatnika, zbog čega se ona djelomično prihvaća. Uvažavajući da ako odgojno-obrazovni djelatnik svoj odgojno-obrazovni rad temelji na dijalogu između učenika, učenika i nastavnoga sadržaja ili u odnosu prema drugim osobama, karakterizira ga činjenica da će njegova usmjerenost odgojnim idealima biti zamjećena.

Ključne riječi: ideal, obrazovanje, odgoj, vrijednosti.

UVOD

U nastojanju da se razumiju stavovi odgojno-obrazovnih djelatnika u odgojno-obrazovnom procesu, potrebno je sagledati njihove vrijednosne orijentacije, eksplicitno ili implicitno manifestirane, jer ih njihova realizacija (odgojne zadaće ili njih samih) usmjerava na internalizaciju valjanoga odgojnog ideala. Vrijednost je pojam koji se u svakodnevnom govoru koristi za označavanje onoga što je dobro, lijepo, pravedno i istinito. "Istovremeno, vrijednost predstavlja opći naziv za sadržaj morala, umjetnosti, prava, običaja, politike i drugih oblika društvene svijesti" (Životić, 1986, 47). Dok ideal predstavlja bit težnje za ciljem, orijentir ili vrijednost koja se pokazuje postupcima, svrha zbog koje nešto radimo (prema Bjelopoljak i Midžić, 2021). Rad je empirijskoga karaktera i prikazuje analizu pedagoških promišljanja o vrijednostima, posebice odgojnim idealima prosvjetnih radnika u kontekstu deontologije učiteljskoga poziva društvenoj stvarnosti. Naglasak istraživanja je na utvrđivanju sadašnjih ideala u postmodernom društvu iz perspektive odgojno-obrazovnih djelatnika.

U radu se prikazuju rezultati istraživanja usmjerenoga prema obrazovnim idealima, tržištu rada, kao i prisutnosti međuljudskih odnosa u načinu realizacije nastavnoga procesa. Svakako, bitna okosnica rada je ispitivanje ostvarivanja sadašnjih ideala vezano uz radno mjesto i duljinu radnoga staža.

Društvene i tehnološke promjene, prvenstveno globalizacija i digitalizacija, u kojima odrastaju djeca postmoderne, neminovno su utjecale na nova, potpuno drugačija stajališta o odgojnim idealima. Okolina učenja mijenjala se u smislu ostvarivanja novih ideala, od razdoblja prosvjetiteljstva do posljednjega: svestranoga razvoja ličnosti. Svjedoci smo globalnih razilaženja obrazovnih ciljeva zbog prethodno nejasnih proklamiranih obrazovnih ideala koji su u društvu okrenuti prema paradigmama koje pojedinca pripremaju za tržište rada i/ili onima koje poučavaju i intenziviraju vrijednosti obrazovanja i znanja općenito te razvoja svestrane osobnosti. Ovim su se pojmom bavile i Bjelopoljak i Midžić (2021), koje navode da „između nastavnih ciljeva i obrazovnih ishoda postoje svjetovi”, kako bi se ukazalo na obrazovno usmjerenu nastavu kao orijentir prosvjetnom radniku. „Iz polariziranog suprotstavljanja nastavnih ciljeva i odgojno-obrazovnih ishoda naslućujemo problematično shvaćanje pozicija u kojima se implicitno proklamira nužno opredjeljenje usmjereno na učenika, odgojitelja, nastavni sadržaj, multimediju ili nešto treće” (prema Bjelopoljak i Midžić, 2021, 59). U radu se prikazuju društvene promjene, u kontekstu suvremenih postindustrijskih društava, koja su često suočena s brojnim

društvenim rizicima, kao i aspekte tih promjena koji se izravno odražavaju na obrazovne sustave, a nedvojbeno utječu na kvalitetu pedagoškoga rada.

TEORIJSKI OKVIR RADA

Odgoj predstavlja životni proces ljudskoga razvoja koji teži napretku i transformaciji. Odgoj ima važnu ulogu u svakom segmentu čovjekova života, što uključuje sve vrste odgoja. Njime se postiže razvoj vještina i sposobnosti odgojitelja, ali i razvoj u svim drugim aspektima. Odgajajući djecu, odgojitelj se i sam odgaja, otkrivajući nove moći svaki put kada uđe u proces odgoja. Time poboljšava međuljudski odnos koji se ne može u potpunosti racionalizirati. Bez interakcije nema međuljudskoga odnosa, a za interakciju je potrebna uspješna komunikacija. U odgojno-obrazovnim aktivnostima moramo biti svjesni onoga što želimo postići, moramo biti potpuno svjesni ciljeva i zadaća koji su pred nama i racionalno ih verbalizirati (Bratanić, 1993, 33). Odgojno djelovanje osmišljeno je odgojnim idealima, pokazujući njegov cilj, važnost i značenje. Odgojni ideal, kao slika savršenoga čovjeka, projekcija stvarnosti, pogled na razvoj čovjeka koji se želi oblikovati odgojem i obrazovanjem, uvjetovan međuljudskim odnosima, nije u svakom vremenskom razdoblju pokazao odgovarajuće rezultate.

S vremenom se, od zemlje do zemlje, odgoj i obrazovanje mijenja. Te su promjene uvjetovane kulturnom tradicijom, političkom orijentacijom, gospodarstvom, dostignućima u području znanosti i tehnologije. Dok je šezdesetih godina prošloga stoljeća disciplina, ispunjavanje dužnosti, red, poslušnost, aktivnost bila u središtu ideala odgoja, u posljednje vrijeme dolazi do promjena u prioritetima vidljivih vrijednosti, što je dovelo i do promjena ciljeva odgoja. Suvremeno obrazovanje naglašava samorazvoj (na primjer, borba za vlastita prava i jednakost, autonomija, samoupravljanje, kritičko mišljenje). Pedagoški aspekti odgoja u postmodernom društvu sugeriraju da uvijek trebamo biti otvoreni svim vrstama iskustava te da treba biti spremni odgajati djecu u različitim društvenim okruženjima.

Sukladno tome potrebne su adaptivne vrijednosti pedagogije koje bi trebale pomoći ustanovama da djeluju (odgajaju i obrazuju) u skladu s promatranom društvenom situacijom, a ne ničim standardizirano. Prema Bjelopoljak, Midžić (2021, 74) silogizam „*Vratimo obrazovanje u škole*“ *podrazumijeva pedagoški diskurs koji ponovno podsjeća na nastavu usmjerenu na obrazovanje, koja je jedini mogući pandan nastavi usmjerenoj na kompetencije*. Kada bismo to primjenili u načine kakve vidimo u pedagoškim djelima za probleme prisutne u obrazovanju, poput stručnoga usavršavanja prosvjetnih radnika koji će romantično pomiriti

sve moguće različitosti (Bjelopoljak i Redžić, 2020), to bi značilo da se dugi niz godina pokušavamo uskladiti u radu, učimo definirati ciljeve/zadatke koje želimo realizirati tijekom nastavnoga procesa. No, i dalje ostajemo u začaranom krugu koji daje iste rezultate, a temelji se na nepedagoškoj paradigmi o biti poučavanja. U biti, cilj i zadaće odgoja i obrazovanja imaju svoje vremenske i prostorne dimenzije, mijenjaju se povijesno i ovise o kulturnim prilikama pojedinih zemalja. Odgojne ideale, ciljeve i zadaće odgoja treba promatrati na razini općega, posebnoga i pojedinačnoga. Odgojni ideal je na općoj, a cilj na posebnoj razini, dok su zadaci na individualnoj razini. Pedagoški ideali daju nam odgovore na pitanje: S kojim vrijednostima želimo odgajati dijete? Pedagoški model odgoja opisao je filozof Hermann Nohl u okviru reformske pedagogije. U tom je modelu naglašena čvrsta povezanost prosvjetnih djelatnika i odgojitelja. Prosvjetni djelatnik uvažava kulturne norme i vrijednosti, običaje i navike, ali i unutarnje želje i interese osobe koju odgaja. Dijete mora usvojiti određene sadržaje, ali mora i sačuvati svoju osobnost, ojačati svoj identitet (Nohl, 1935, 169).

Sukladno navedenom, prosvjetni djelatnik daje ono što jest, uz profesionalni identitet oblikovan učiteljskim kompetencijama, svakako i vlastite vrijednosne orijentacije, uvjerenja, u skladu s kojima djeluje.

PRETHODNA ISTRAŽIVANJA

Analizom sadržaja ostvaren je uvid u slična istraživanja s temom rada. Anđić i Vidulin-Orbanić (2010) ispituju i promišljanja učitelja razredne nastave i studenata učiteljskoga studija o značajnim aspektima obrazovne prakse koji pridonose razrednom ozračju kao pokazatelju kvalitete suvremene nastave i obrazovnoga procesa. Autori zaključuju da razlike u procjeni važnosti prinosa razrednoga ozračja uspješnijem nastavnim procesu između učenika i nastavnika govore o razlikama u njihovu iskustvu u odgojno-obrazovnoj praksi rada.

Lippit i White (prema Bognar, 2005; Matijević, 2005) ispitivali su odgojni učinak različitih načina vođenja i došli su do zaključka da postoje dva načina reagiranja na autoritarno vođenje: agresivno (agresivna autokracija) i apatično (apatična autokracija). Apatična autokracija, u kojoj se zahtjevi odgojitelja poslušno ispunjavaju, pokazala se najproduktivnijom jer su djeca najviše vremena provodila u radu, ali ako voditelja nije bilo, produktivnost je naglo padala. U demokratskom ozračju djeca su jednako radila uz prisutnost voditelja i u njegovoj odsutnosti.

Bjelopoljak i suradnice (2020) su provele istraživanje o vršnjačkom nasilju među djecom s fokusom na rodno uvjetovano nasilje, pri čemu prisutnost nasilja u školama zahtijeva adekvatan odgovor suvremenoga društva u odnosu na stavove odgojno-obrazovnih djelatnika prema internalizaciji inkluzivnih načela, posebice kada su u pitanju institucionalno obrazovanje (Bjelopoljak, Pečenković i Midžić, 2020).

Božić (2015) je proveo istraživanje s ciljem utvrđivanja razlika u procjenama pojedinih dimenzija stvarnoga i željenoga razrednog ozračja učenika osnovnih škola, koristeći upitnik „Moj razred“ i upitnik „Razredno okruženje“. Rezultati su pokazali da postoji statistički značajna razlika u procjeni svih dimenzija realnoga i poželjnoga ozračja među učenicima nižih i viših razreda osnovne škole. Učenici šestih i osmih razreda procjenjuju da bi poželjno razredno okruženje bilo ono koje bi u većoj mjeri karakterizirali uključenost, angažiranost i međusobna povezanost te podrška učitelja, red, organizacija i jasna pravila. Učenici četvrtih razreda pokazuju da bi voljeli da razred bude veseliji, povezaniji, ali i da ima manje natjecanja, poteškoća i napetosti. Analizom istraživanja potvrđeno je postojanje i fleksibilnost realne i poželjne atmosfere među učenicima i nastavnicima (Božić, 2015). Bjelopoljak i Midžić (2021) su provele istraživanje o egzistenciji otvorenoga i/ili zatvorenoga kurikulumu te o utjecaju usmjerenosti odgajatelja prema ciljevima nastave i/ili obrazovnim ishodima. Istraživanje je provedeno na uzorku od 212 odgojno-obrazovnih djelatnika. Utvrđeno je da ne postoje razlike u provedbi odgojno-obrazovnoga procesa prema vrsti kurikulumu, da postoji utjecaj usmjerenosti na odgojno-obrazovne ishode na otvoreni kurikulum, dok drugi model, zatvoreni kurikulum, rezultira utjecajem kako nastavnih ciljeva tako i obrazovnih ishoda. Polarizacija ciljeva nastave i odgojno-obrazovnih ishoda bila je izraženija kod zatvorenoga kurikulumu jer je on implicitno usmjeren na nastavne sadržaje u odnosu na otvoreni kurikulum koji zagovara usmjerenost prvenstveno na učenika i stečeno znanje, a manje na nastavne sadržaje. Kako sva navedena istraživanja govore o ispitivanju kvalitete nastave, različitim iskustvima u odgojno-obrazovnoj praksi, različitim stilovima poučavanja, orijentacijama i idealima u višim i nižim razredima osnovne škole, možemo govoriti u prilog postojanju ideala s različitim oscilacijama kada dolazi do stručnosti i usavršavanja odgojitelja. I u ovoj domeni potreban je oprez, pristup svakom djetetu, prilagođavanje sadržaja i pristupa, sprječavanje oblika nediscipline ili tradicionalne nastave koja ne poznaje više kognitivne razine, može samo odgajatelj koji ima razvijene potrebne vještine. Međutim, praksa pokazuje neobične pojave, kao da je kontinuirano stručno usavršavanje izazov samo jednom dijelu nastavne populacije (konferencije, seminari, edukacije,

okrugli stolovi i sl.), koji nije motiviran da održi kontinuitet rada na sebi (Bjelopoljak i Redžić, 2020).

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Predmet istraživanja

Pedagoški ideali odgoja i obrazovanja u postmodernom dobu prolaze kroz krizu koju čini nekoliko aspekata: društveni, politički, legitimni i praktični. Unatoč takvoj krizi, najveći učinak komodifikacije znanja prevladava u svakodnevnom životu prosvjetnih djelatnika koji na manipulativan način pristaju na skriveni kurikulum odgoja gotovih poslušnih građana (već četvrt stoljeća), koji poziva na pitanje postoji li uopće sociopedagoški ideal odgoja ili postoji novi ideal koji je potrebno samo promatrati i imenovati? Ako uzmemo kao primjer kalokagatiju – odgoj zdrave i moralne osobnosti, prosvjetiteljstvo iz razdoblja humanizma/ renesanse ili iz prošlih režima, formiranje svestrano razvijene osobnosti ostaje za razmatranje, što je cilj odgojno-obrazovni rad današnjih odgojitelja?

Ako se preferiraju isključivo socijalno-generacijski aspekti obrazovanja, a metode prenošenja informacija i znanja temelje na strategijama koje njeguju reprodukciju sadržaja i time pridonosi samo održavanju najnižih kognitivnih razina, to implicira pretpostavku da je tada rezultat obrazovanja formiranje lojalne vojske birača ili sljedbenika etnonacionalnih stranaka. Slično: Ako uzmemo u obzir primjer pedagoškog sustava Komenskog (u Velika Didaktika, 1632) ili Herbartov nacrt za pedagogiju (Nacrt predavanja za pedagogiju, 1833) čini se da 4 stoljeća kasnije živimo u istoj (inovativnoj?) dilemi, tj. hoće li nastava biti usmjerena na kompetencije ili zbog svoje prirode treba odgovoriti obrazovno-političkom zahtjevu „obrazovna nastava koja uključuje kompetencije“ (Bjelopoljak i Midžić, 2021, 74). Je li to danas obrazovni ideal? Njegovanje ovakva stila rada unutar odgojno-obrazovnog sustava, koji ne može ostati ideološki neutralan, rezultiralo bi kulturom šutnje – konformizma, čiji je vlasnik obrazovanje. Po opisu ponašanja to su problemi s kojima se susrećemo u odgojno-obrazovnoj praksi, kao što su nemotiviranost odgojno-obrazovnih djelatnika za profesionalni razvoj, erozija znanja usmjerena ka komodificiranom obrazovanju totalitarnoga sustava, hegemonistički učinak unutar društvene i obrazovne sfere, ali i prisutna uloga subverzivnih, proaktivnih pojedinaca koji postavljaju pitanja poput „Tko bi trebao osvještavati i humanizirati obrazovanje?“ Budući da bi bilo potrebno longitudinalno istraživanje svih činitelja utjecaja, navedenih uzroka i posljedica, predmet interesa ovoga empirijskog istraživanja

prenijet će se na određivanje današnjih ideala odgojno-obrazovnog rada u postmodernom društvu.

Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je ispitati stavove i promišljanja odgojno-obrazovnih djelatnika o prisutnim idealima u odgojno-obrazovnoj praksi.

Zadaci istraživanja

1. Uočiti paradigmatke orijentacije prisutne u odgojno-obrazovnom radu odgojno-obrazovnih djelatnika.
2. Ispitati usmjerenost paradigmi odgojno-obrazovnih djelatnika prema tržištu rada ili obrazovnim idealima s obzirom na razinu obrazovanja i radno mjesto.
3. Ispitati prinos varijable “međuljudski odnos” u postojanju odgojnih ideala među odgojno-obrazovnim djelatnicima.
4. Ispitati postoji li statistički značajna razlika u orijentaciji odgojno-obrazovnim idealima s obzirom na stupanj obrazovanja i radno mjesto.
5. Predložiti mjere za unapređenje dosadašnjega odgojno-obrazovnog rada na temelju dobivenih rezultata istraživanja.

Hipoteze istraživanja

H1 Odgojno-obrazovni djelatnici njeguju paradigmu usmjerenu na tržište rada u načinu provedbe odgojno-obrazovnog rada.

H2 Usmjerenost prema ciljevima poučavanja i ishodima učenja usmjerava odgojno-obrazovne djelatnike na različite obrazovne ideale usmjerene ka tržištu rada ili obrazovanju kao vrijednost.

H3 Usmjerenost odgojno-obrazovnih djelatnika na “međuljudski odnos” objašnjava postojanje ideala usmjerena odgoju.

H4 Postoji statistički značajna razlika u usmjerenosti prema različitim odgojno-obrazovnim idealima s obzirom na godine radnoga staža odgojno-obrazovnih djelatnika.

Metoda rada

U radu je korištena deskriptivna metoda, metoda teorijske analize, anketa, postupak vrednovanja i prosudbe te metoda obrade podataka. Deskriptivno su opisivani fenomeni vezani uz povijesni i pedagoški razvoj obrazovanja te analiza i sinteza spoznaja o pedagoškim idealima obrazovanja u postmodernom društvu; uzročna je pridonijela razumijevanju uzročno-posljedične veze između različitih usmjerenja paradigmi i ideala odgojitelja, a analiza sadržaja omogućila je uvid u srodna istraživanja i pedagoške teorije. Metodom teorijske analize nastoji se ukazati na teorijski i praktični značaj bitnih činjenica koje proizilaze iz ostvarenih rezultata dobivenih empirijskim istraživanjem prakse u tom segmentu odgoja i obrazovanja, kako bi se, također, uz deskriptivnu metodu izveli određeni zaključci nakon provedenoga istraživanja. Za analizu podataka korišten je statistički program SPSS Statistics 21 (*Statistical Package for the Social Sciences*) i MS Excel.

Prije provođenja istraživanja na uzorku ovoga istraživanja, $N = 212$, eliminirana su sva pitanja koja su narušavala pouzdanost skale. S obzirom na distribuciju podataka i broj ispitanika, primijenjeni su odgovarajući postupci neparametarske statistike, tj. uzete su vrijednosti mjera krutosti i kurtičnosti te je dobiveno da distribucija statistički značajno odstupa od normalne distribucije ($p > \pm 1$, kao i distribucija p sa standardnom greškom u ovom slučaju $> 1,96$). Podaci koji se odnose na otvorena pitanja (interpretacija mišljenja istraživačkoga uzorka) prikazani su deskriptivnom statistikom (f , %), prinos orijentacije međuljudskim odnosima – linearnom regresijom (bez neparametarske alternative), a s obzirom na distribuciju rezultata, Kruskal-Wallisov test pri ispitivanju orijentacije sadašnjih ideala. Pouzdanost instrumenta izražava se Chrombachovim alfa koeficijentom (u nastavku analize subskala i rezultata istraživanja), a kao statistički značajne uzete su vrijednosti $p < 0,05$. Uzorak istraživanja uključuje nastavno osoblje zaposleno u obrazovnim institucijama u Bosni i Hercegovini. Odgovore su dali edukatori, $N = 212$, na javno dostupni poziv za sudjelovanje u istraživanju, istraživače i dijeljenje poziva Pedagoškoga fakulteta Sveučilišta u Bihacu i organizacije COI Step By Step iz Sarajeva.

Uz skaliranje stavova pomoću metode procjene i prosuđivanja započelo se ispitivanje stavova koji su odraz prisutnih odgojnih ideala u praksi odgajatelja, a dopunjeni su kombinacijom upitnika otvorenoga tipa pitanja za dio koji je namijenjen izražavanju i obrazlaganju mišljenja. Korištenjem skala postignut je kvantitativni iskaz prosudbe.

Za potrebe istraživanja izrađen je „Instrument za ispitivanje odgojno-obrazovnih ideala prisutnih u radu nastavnog osoblja“ koji u subskalama procjenjuje stavove o orijentaciji prema tržištu rada (8 čestica), obrazovanju kao vrijednom obrazovnom idealu (8 čestica kroz ispitivanje praksi usmjerenih na tjelesni, intelektualni, moralni, radni, estetski i ekološki odgoj) te subskalau „međuljudski odnos“ koja objašnjava pedagoški kontekst stvaranja okruženja u kojem se proces učenja i poučavanja odvija (7 čestica). Ukupni rezultat izračunat je za dvije ljestvice, tržište rada i obrazovni ideali te treću ljestvicu međuljudskih odnosa, koje čine subskale izrađenoga Instrumenta. Zabilježene su invertirane varijable 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 19, 20 i 23 čestice koje su pridonijele prevenciji socijalno poželjnih odgovora. Kodiranje je izvršeno na pitanjima invertiranih varijabli, što je služilo povezivanju ispitanika sa sadržajem Instrumenta, kao i otklanjanju mogućega utjecaja društveno poželjnih odgovora.

Pitanja koja se odnose na ukupnu ocjenu za tržište rada su od 1 do 9, a pitanja koja se odnose na ukupnu ocjenu obrazovnih ideala su od 10 do 17. Pitanja od 18 do 25 odnose se na ukupnu ocjenu za međuljudske odnose. Ocjene na skali stavova su četverostupanjske u skladu s Likertovom skalom, a ne peterostupanjske jer se nastojala izbjeći neutralnost odgovora odgojitelja, gdje 1 – ne slažem se, 2 – djelomično se ne slažem, 3 – djelomično slažem se, 4 – slažem se. Skale za opisane tri dimenzije su grafičkoga tipa popunjene upitnicima otvorenoga tipa.

Testiranje skale pouzdanosti za „orijentaciju na tržište rada“ pokazuje dobru pouzdanost od 0,711 Chrombach alfa. Također, za orijentaciju na obrazovne ideale pokazuje 0,721, a na međuljudski odnos 0,775. Kako je svaka od ovih vrijednosti veća vrijednosti od 0,70, govorimo o pouzdanosti skale koja je izvorno nastala u prvoj fazi (instrumentalni pilot) na uzorak od 43 ispitanika.

Karakteristike uzorka

Uzorak istraživanja obuhvatio je 212 ispitanika, od čega 35 (14,6 %) muškoga i 177 (73,8 %) ženskoga spola. Najveći broj sudionika istraživanja su učitelji razredne nastave i to 39,2 %. Najviše odgovora dali su učitelji koji obavljaju svoju djelatnost 21 – 25 godina. Instrument je popunjen u svim kantonima Bosne i Hercegovine, a najveću frekvenciju imao je u Unsko-sanskom kantonu s 45,8 % odgovora. Pregled kategorija dan je u tablici 1.

Tablica 1. Karakteristike ispitanika

Socio-demografski podaci	Podaci o ispitanicima	f (frekvencije)	% (postoci)
Spol	Muško	35	14,6
	Žensko	177	73,8
Razina obrazovanja u kojem ste zaposleni	Obrazovni radnik/radnica u razrednoj nastavi	94	39,2
	Obrazovni radnik/radnica u predmetnoj nastavi	51	21,3
	Profesor/profesorica u srednjoj školi	56	23,3
	Sveučilišni profesor/profesorica	11	4,6
Godine radnog staža	0 – 5	26	10,8
	6 – 10	22	9,2
	11 – 15	30	12,5
	16 – 20	37	15,4
	21 – 25	46	19,2
	26 – 30	39	16,3
	31 – 35	8	3,3
	36 – 40	4	1,7
Ispitanici s područja BiH	Unsko-sanski kanton	110	45,8
	Kanton broj 10	1	0,4
	Posavski kanton	3	1,3
	Tuzlanski kanton	9	3,8
	Zeničko-dobojski kanton	13	5,4
	Bosansko-podrinjski kanton	4	1,7
	Srednjobosanski kanton	16	6,7
	Hercegovačko-neretvanski kanton	10	4,2
	Zapadnohercegovački kanton	5	2,1
	Kanton Sarajevo	41	17,1

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Orijentacije paradigmi prisutnih ideala

Prva čestica koja je sudionicima istraživanja dana na izjašnjavanje glasila je: „Uočiti paradigmatске orijentacije prisutne u odgojno-obrazovnom radu odgojno-obrazovnih djelatnika“. Dobiveni podaci i izračunate statističke (deskriptivne) vrijednosti prikazane su u tablici 2.

Tablica 2. Orijentacije paradigmi u odgojno-obrazovnom radu odgojno-obrazovnih djelatnika

Anketno pitanje	1 – ne slažem se		2 – djelomično se ne slažem		3 – djelomično se slažem		4 – slažem se	
	f	%	f	%	f	%	f	%
2. Osjećam da sam u nastavnom procesu više orijentisan na reprodukciju sadržaja nego na praktična znanja jer mi NPP ne dozvoljava drugačiju praksu.	44	18,3	88	36,7	49	20,4	29	12,1
4. Sve više dolazim do spoznaje da ne učim djecu zbog znanja nego zbog pripremanja da se što lakše zaposle.	24	10,0	78	32,5	58	24,2	51	21,3
5. Imam dojam da zbog nepostojanja reforme obrazovanja bazirane na kurikulumu postoji praksa da je školama u fokusu više obrazovni sadržaj nego što dijete/učenik.	11	4,6	42	17,5	80	33,3	78	32,5
6. Obrazac pripreme koji koristim ne predviđa pisanje ishoda učenja, pa ih zbog toga ne primjenjujem.	24	10,0	58	24,2	61	25,4	66	27,5
8. U svojoj nastavnoj pripremi nemam ishode učenja, ali zato imam jasno iskazan cilj kroz zadatke (materijalni, funkcionalni, odgojni).	91	37,9	57	23,8	27	11,3	36	15,20
11. U nastavnom procesu imam prostora da realiziram zadatke sa učenicima prema ishodima učenja koji prate niže i više kognitivne razine.	19	7,9	43	17,9	82	34,2	64	26,7
12. Znam individualiziranim pristupom i sadržajima dovesti bilo kojeg učenika do jasnih i vidljivih funkcionalnih znanja.	7	2,9	19	7,9	105	43,8	79	32,9

13. Domaće zadaće su istraživački zadaci koji prate sadržaje obrađene u nastavi.	20	8,3	37	15,4	83	34,6	69	28,8
20. Normalno je da zbog opterećenja nastavnim satima nemam vremena upoznati svakog svog učenika.	23	9,6	53	22,1	65	27,1	69	28,8
21. Svoje sate pripremanja trošim na osmišljavanje izgleda okruženja u kojem će se desiti učenje.	27	11,3	54	22,5	88	37,7	40	16,7

$N = 212$

U tablici 2 prikazani su usmjereni odgovori koji se odnose na ljestvice: Orijentirani na tržište rada, orijentirani na obrazovne ideale i međuljudske odnose. Osim korištenih ljestvica, formirane su zajedničke varijable.

Ukupno 45,5 % ispitanika na ljestvici "orijentirani na tržište rada" izjavljuje da je ova paradigma prisutna. Međutim, ovaj postotak ukazuje da prva hipoteza „Odgojitelji u načinu ostvarivanja odgojno-obrazovnoga rada njeguju paradigmu usmjerenu na tržište rada” nije prihvaćena jer su i oni kroz praksu usmjereni na odgojne ideale. Iako postotak pokazuje graničnu vrijednost, spomenut ćemo posljedice slijeđenja ove paradigme koja se odnosi na komodificirani sustav znanja. Obrazovanje se pretvara u robu da bi se stvorilo tržište koje će biti skrivena baza za kapitalna ulaganja. Takva praksa može biti uzrokom krize obrazovanja i trivijalizacije znanja.

Na temelju dobivenih rezultata zaključujemo da u odgojno-obrazovnom procesu postoje sve tri paradigme te da su učitelji orijentirani i na tržište rada i na obrazovne ideale. Međutim, nije se pokazala statistički značajna razlika da teže jednom više u odnosu na ostale.

Zbog tržišta rada ili vrijednosti odgoja

U drugom zadatku željeno je „Ispitati usmjerenost paradigmi odgojno-obrazovnih djelatnika prema tržištu rada ili obrazovnim idealima s obzirom na razinu obrazovanja i radno mjesto“.

Tablica 3. Usmjerenost tržištu rada ili odgojno-obrazovnim idealima

Ranks				Test Statistics ^{a,b}		
Subskale ideala	Razina obrazovanja u kojem ste zaposleni	N	Mean Rank		Ukupni rezultat za tržište rada	Ukupni rezultat orijentacije odgojnim idealima
Ukupni rezultat za tržište rada	Obrazovni radnik/radnica u razrednoj nastavi	94	116,16	Chi-Square	7,817	5,235
	Obrazovni radnik/radnica u predmetnoj nastavi	51	95,29	Df	3	3
	Profesor/ica u srednjoj školi	56	95,44	Asymp. Sig.	,050	,155
	Sveučilišni profesor/profesorica	11	132,18			
	Ukupno	212				
Ukupni rezultat orijentacije odgojnim idealima	Obrazovni radnik/radnica u razrednoj nastavi	94	115,37			
	Obrazovni radnik/radnica u predmetnoj nastavi	51	103,10			
	Profesor/profesorica u srednjoj školi	56	92,79			
	Sveučilišni profesor/profesorica	11	116,27			
	Ukupno	212				

a. *Kruskal Wallis Test*

b. *Grouping Variable. Razina obrazovanja u kojem ste zaposleni*

Kruskal Wallis testom nije utvrđena statistički značajna razlika u orijentaciji odgojno-obrazovnih djelatnika usmjerenih na tržište rada jer je dobiven $p1 = 0,050 > 0,005$, što ide u prilog činjenici da ne postoji statistički značajna razlika, kao kod ljestvice ukupnoga rezultata usmjerenosti odgojno-obrazovnim idealima, za koje također nije utvrđena statistički značajna razlika. Tako da $p2 = 0,155 > 0,05$ pokazuje nepostojanje statistički značajne razlike za prihvaćanje činjenice da će svi odgojno-obrazovni djelatnici biti usmjereni prema tržištu rada ili obrazovnim idealima s obzirom na radno mjesto.

Hipoteza: „Ispitati usmjerenost paradigmi odgojno-obrazovnih djelatnika prema tržištu rada ili obrazovnim idealima s obzirom na razinu obrazovanja i radno mjesto“ se odbacuje jer rezultat pokazuje da ne postoji razlika s obzirom na radno mjesto u orijentaciji paradigmi.

Doprinos međuljudskoga odnosa

U trećem je zadatku ispitano objašnjava li dimenzija „međuljudski odnos“ postojanje ideala usmjerenoga obrazovanja među odgojno-obrazovnim djelatnicima. Linearna regresija primijenjena je da bi se ispitaio utjecaj međuljudskih odnosa na usmjerenost odgojno-obrazovnih ideala obrazovnih djelatnika, tj. provjeriti koliko dobro ova ljestvica objašnjava obrazovni ideal. Ujedno, varijabla X je prediktorska varijabla, ona koja je određena kao nezavisna, a koja bi u ovom slučaju mogla imati određeni utjecaj na varijablu Y ili kriterijsku varijablu (zavisnu varijablu). Stoga je bilo važno ispitati koliko bi se Y ili obrazovni ideal promijenio ako bi se smanjila ili povećala kvaliteta međuljudskih odnosa za osobe koje teže ovoj orijentaciji. Orijetacijom na „međuljudski odnos“ obrazovni djelatnici su uvjetno orijentirani na odgojni ideal, što znači da je prisutan u njihovoj praksi. Smanjenjem kvalitete ostvarivanja međuljudskih odnosa smanjila bi se i usmjerenost prema odgojnim idealima.

Tablica 4. Objašnjenje usmjerenosti idealu obrazovanja pod dimenzijom „međuljudskog odnosa“

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,547 ^a	,299	,296	3,17291

a. Predictors: (Constant), Ukupni rezultat za međuljudski odnos

Kvadratni dijagram u tablici 4 pokazuje $r^2 = 0,299 \cdot 100$, što znači da 29,9 % međuljudskoga odnosa objašnjava odgojni ideal prisutan kod odgojno-obrazovnih djelatnika, što ujedno povezivanjem s prvim zadatkom dodatno potvrđuje odbačenu prvu hipotezu, no uz prihvatanje treće hipoteze za koju je pretpostavljeno da „Namjerni međuljudski odnos kao ishod odgojno-obrazovnoga djelatnika govori u prilog obrazovne paradigme usmjerene djetetu“. Vrijednosti beta pondera dane su u tablici 5 u prilog prihvaćenoj pretpostavci.

Tablica 5. Koeficijent orijentacije odgojnim idealima

Model	Coefficients ^a			t	Sig.
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	2,199	1,679		1,310	,192
1 Ukupni rezultat za međuljudski odnos	,579	,061	,547	9,474	,000

a. *Dependent Variable. Ukupni rezultat orijentacije odgojnim idealima*

Zaključeno je da fokusom na „međuljudski odnos“ zapravo odgojno-obrazovni djelatnici iskazuju usmjerenost vrijednosti prema odgojnom idealu, a dobiveni rezultati potvrđuju internalizaciju ovih vrijednosti i u njihovoj praksi.

Odgojni ideali (ni)su uslovljeni godinama starosti odgojno-obrazovnih djelatnika

U četvrtom zadatku željelo se „Ispitati postoji li statistički značajna razlika u orijentaciji odgojno-obrazovnim idealima s obzirom na stupanj obrazovanja i radno mjesto“. Tablica 6 prikazuje dobivene vrijednosti.

Tablica 6. Orijetacija odgojnim idealima s obzirom na godine staža obrazovnih djelatnika

	Ranks			Test Statistics ^{a,b}	
	Godine radnog staža	N	Mean Rank		Ukupni rezultat orijentacije odgojnim idealima
Ukupni rezultat orijentacije odgojnim idealima	0 – 5	26	126,54	Chi-Square	7,981
	6 – 10	22	111,14	Df	7
	11 – 15	30	92,15	Asymp. Sig.	,334
	16 – 20	37	96,89		
	21 – 25	46	116,18		
	26 – 30	39	104,36		
	31 – 35	8	82,00		
	36 – 40	4	105,75		
	Total	212			

a. *Kruskal Wallis Test*

b. *Grouping Variable: Godine radnoga staža*

U četvrtom zadatku ispitane su razlike u usmjerenosti različitim odgojno-obrazovnim idealima s obzirom na godine radnoga staža odgojno-obrazovnih djelatnika, pri čemu Kruskal Wallis test, kao ni u drugom zadatku, nije pokazao statistički značajnu razliku, $\text{sig.} = 0,334 > 0,005$.

To znači da radni staž odgojno-obrazovnih djelatnika nije odlučujući čimbenik koji određuje orijentaciju odgojno-obrazovnih ideala među njima pa se zbog toga odbacuje hipoteza da će postojati razlike u usmjerenosti različitim odgojno-obrazovnim idealima s obzirom na godine staža odgojno-obrazovnih djelatnika. Stereotipi „mlađi – stariji su moralniji, vredniji“ nemaju temelja.

Potrebna podrška

U tablici 7 prikazane su kategorije podrške koje nastavno osoblje uživa u obrazovnom sustavu, kao i one koje im predstavljaju potporu. Uzimajući u obzir redoslijed prioriteta podrške i poteškoća, obje skupine uključuju: metode rada, informacijsko-komunikacijske tehnologije i partnerstvo s roditeljima.

Tablica 7. Kategorije podrške i teškoća u radu odgojno-obrazovnih djelatnika

Procijenjena pozitivna podrška	Imenovane teškoće
Stručnost	Nedostatak stručnoga usavršavanja
Cjeloživotno učenje	<i>Metode rada</i>
<i>Metode rada</i>	<i>Informacijsko-komunikacijska tehnologija</i>
Učenici	<i>Partnerstvo s roditeljima</i>
<i>Informacijsko-komunikacijska tehnologija</i>	Nastavni plan i program
Sloboda u radu	Nedovoljan broj učenika
Inovacije	Udžbenici
<i>Partnerstvo s roditeljima</i>	Položaj odgojno-obrazovnih djelatnika
	Odnos s kolegama
	Obrazovna politika
	Obrazovni sustav

U tablici 7 prikazane su kategorije podrške i teškoća odgojitelja generalizirane na temelju njihovih odgovora. Kategorije su formirane prema učestalosti odgovora. 134 obrazovna djelatnika se nisu izjasnila o vrijednostima koje uživaju u odgojno-obrazovnom sustavu (78 – da), a 113 obrazovnih djelatnika nije se izjasnilo o vrijednostima koje im ne odgovaraju (99 – da). Učestalošću odgovora

potvrđujemo da radije eksplicitno izražavaju svoje nezadovoljstvo obrazovnim sustavom nego zadovoljstvo.

U nastavku navodimo neke od preporuka za unapređenje dosadašnjega odgojno-obrazovnog rada u skladu s poteškoćama obrazovnih djelatnika:

- učenik treba biti cilj, a ne sredstvo. Ako dosadašnja nastavna praksa kvalitetu svojega djelovanja mjeri planiranim i realiziranim nastavnim satima i sadržajima (NPP), čime učenik odgojno-obrazovnoga procesa, umjesto subjekta, postaje objektom.

Učiteljske kompetencije, prije svega, kreativnost strategija poučavanja, dio nastavne populacije ipak uspijeva stvoriti okruženje u skladu s individualnim razlikama djece i kontekstualnim posebnostima odgojno-obrazovnih skupina (Bjelopoljak i Redžić, 2020):

- usmjerenost na cjeloživotno učenje,
- usmjeriti učenike na kritičko mišljenje,
- koristiti pomagala kao sredstvo u radu,
- promicati vrijednosti socijalne uključenosti i međusobnoga razumijevanja,
- ponuditi programe o medijskom opismenjavanju, naglašavajući ulogu svih medija u stvaranju i promicanju stereotipa i predrasuda,
- podržavati kolegijalno učenje i mentorstvo između nastavnoga osoblja i škola,
- dizajnirati dodatne materijale za učenje,
- uspostavljanje suradnje i partnerstva s roditeljima,
- organizacija programa stručnoga usavršavanja; izrada baze podataka o stručnom usavršavanju – uz Izvješće o provedbi Godišnjega programa rada škole / predškolske ustanove obvezno treba unijeti podatke o nazivima tema stručnoga usavršavanja. Na taj način bi se osigurala organizacijska podrška usmjerena svim zaposlenicima te kontinuitet rada na temama od interesa za nastavno osoblje – više o uzrocima motivacije za stručno usavršavanje (Bjelopoljak i Redžić, 2020):
- poticati interakcijsko-komunikacijski aspekt obrazovanja
- promicati obrazovanje kao društvenu vrijednost podizanjem svijesti društva o kvalitetnom obrazovanju kao javnom dobru
- promicati i podučavati univerzalne ljudske vrijednosti
- promicati empatiju potrebnu za razumijevanje i prihvaćanje različitih mišljenja
- pratiti potrebe škole i odgojno-obrazovnih djelatnika te im pružati odgovarajuću potporu za zadovoljenje tih potreba.

RASPRAVA

Odgojno-obrazovni djelatnici kroz način provedbe odgojno-obrazovnoga rada njeguju paradigmu usmjerenu na tržište rada. Proučavanjem prve hipoteze potvrđeno je da je 45,5 % ispitanika u uzorku istraživanja usmjereno na ovu paradigmu, čime je hipoteza prihvaćena. Pretpostavlja se da fokus na nastavne ciljeve i ishode učenja usmjerava odgojno-obrazovne djelatnike na različite obrazovne ideale usmjerene na tržište rada ili obrazovanje kao vrijednost. No, deskriptivnom statistikom nisu dobiveni podaci koji upućuju na razliku u orijentacijama odgojno-obrazovnih djelatnika usmjerenih prema tržištu rada i/ili obrazovnim idealima. Druga hipoteza u kojoj je pretpostavljeno da će biti vidljiva statistički značajna razlika je odbačena jer su nalazi pokazali prisutnost obje paradigme u uzorku istraživanja.

Namjeren međuljudski odnos koji uspostavlja obrazovni djelatnik govori u prilog obrazovne paradigme usmjerene na dijete. Testiranjem treće hipoteze dobiven je podatak da varijabla „međuljudski odnos“ objašnjava odgojni ideal koji je prisutan kod 29,9 % odgojno-obrazovna djelatnika, zbog čega ga oni djelomično prihvaćaju. Shodno tome ova hipoteza se prihvaća.

Uzimajući u obzir da ako nastavnik svoj odgojno-obrazovni rad temelji na uspostavljanju dijaloga učenika, učenika i nastavnoga sadržaja ili u odnosu prema drugim osobama, karakterizira ga činjenica da će njegova usmjerenost odgojnim idealima biti zajamčena.

U postavljenoj hipotezi da postoji statistički značajna razlika u usmjerenosti odgojno-obrazovnih ideala s obzirom na godine radnoga staža među obrazovnim djelatnicima, također je potvrđeno da odgojno-obrazovni djelatnici podjednako, bez obzira na godine staža, preferiraju i zastupaju obje orijentacije u svom radu. Ovim nalazom hipoteza je odbačena jer je rezultat pokazao postojanje obje paradigme, nije pronađena statistički značajna razlika.

Odbacujući dvije postavljene hipoteze, potvrđeno je da godine radnoga staža nisu presudne za orijentaciju osobe prema odgojno-obrazovnom idealu, ključnom za ostvarenje njezina identiteta obrazovnoga djelatnika. Također, potvrđeno je da radno mjesto ne određuje kvalitetu našega rada, bez obzira kojoj kategoriji obrazovnih djelatnika pripadamo, tj. bilo da radimo u predškolskoj ustanovi, razrednoj ili predmetnoj nastavi, u srednjem ili visokom obrazovanju.

To što radimo na određenom radnom mjestu ne znači da ćemo biti bolji edukator u odnosu na drugoga kolegu koji je na drugom radnom mjestu.

Postojanje odgojnih ideala potvrđeno je kod 54,5 % odgojno-obrazovnih djelatnika ukupnoga uzorka istraživanja, međutim ne možemo biti zadovoljni

jer ostatak uzorka od 45,5 % je u istom aktivu, radi s velikim brojem djece koja će internalizirati apsolutno pogrešne vrijednosti, koje se opet društveno-generacijski nastavljaju prenositi kao vrijednosti budućim generacijama. Ovi podaci ukazuju na stagnaciju vrijednosti odgoja i obrazovanja, odnosno eksplicitnije, da gotovo polovica istraživačkoga uzorka svojim načinom rada potvrđuje da odgoj i obrazovanje gube svoju svrhu u njihovim učionicama. Provjerom postavljenih hipoteza potvrđeni su mnogi aspekti postmodernoga obrazovanja u kojem se mijenjaju oblici učenja, ali i funkcije obrazovnih institucija. Glavni zaključak govori u prilog činjenici da su odgojno-obrazovni djelatnici više usmjereni na reprodukciju sadržaja nego na praktična znanja (Tillmann, 1994, Palekčić, 2015), a ujedno i sintezu preporuka „o suštini škola, identitet odgojitelja kroz obrazovnu reformu koja postavlja u dijalektički odnos sve rasprave o orijentacijama u najvažnijoj temi za društvo, temi koja se zove “Dijete”, iako se čini da je to prilično radikalna ideja” (podaci u Bjelopoljak i Midžić, 2021).

ZAKLJUČAK

Slijedom testiranih hipoteza, zaključeno je da je potrebno u budućim istraživanjima provjeriti kako afirmirati odgojno-obrazovne djelatnike da svojim radom, mišljenjima i stavovima kod učenika pobuđuju odgojne ideale da bi i oni sami bili relevantni. Odgovori implicitno ostavljaju prostor za pitanje “Je li potrebno provesti reformu (?)” jer upravo njihovi odgovori govore u prilog otpora ovoj paradigmi iako je provode – s obzirom da su nacionalne reforme od 2003./2004. godine u Bosni i Hercegovini te da su aktualni samo djelomični pomaci pojedinih dijelova. Na taj bi se način, uključivanjem odgojno-obrazovnih djelatnika u proces, pokretanje takve programirane reforme „iz razreda“ odgovorilo na otvorena pitanja o odgojnoj intencionalnosti u smjeru odgoja za vrijednosti, svrhovitosti ideala, dosezanja kvalitete logičnoga promišljanja o biti i svrhovitosti učiteljskoga poziva kao vrijednosti.

Ispitani stavovi o dimenziji „međuljudski odnos“ koja je prisutna u odgojno-obrazovnoj praksi, potvrđuju njezino postojanje koje je potvrđeno u postotku od 29,9 %. Upravo to pokazuje da nas međuljudski odnosi mijenjaju i smatramo logičnim okvirom za predlaganje sustavne podrške budućim institucionalnim rješenjima. 71,1 % objašnjava nedostatak međuljudskih odnosa, što daje prostor za ispitivanje različitih segmenata odgojno-obrazovne prakse, bilo u smjeru socio-emocionalne klime u razredu, interakcije nastavnika s učenicima i sl. Ostaje za razmatranje potvrđuju li ovi odgovori da kao referentnu točku imaju

NPP, tržište rada i druge vrijednosti koje učenika postavljaju kao objekt, a ne kao subjekt cjelokupnoga odgojno-obrazovnog rada (slično navode Bjelopoljak i Midžić, 2021).

Dobiveni rezultati istraživanja mogu potaknuti učitelje da promisle o svom radu, svojoj komunikaciji i ponašanju u razredu te da promisle što mogu učiniti da atmosfera u nastavi bude bolja. Koje su vrijednosti s kojima odgajaju svoje učenike? Je li njihovo djelovanje usmjereno prema tom cilju? Stvaranjem povoljne socio-emocionalne klime u razredu učitelji mogu pridonijeti većem zadovoljstvu učenika školom, uspjehu učenika i kvalitetnijem odgojno-obrazovnom radu. Također, istraživanja komunikacije kao temelja uspješnih međuljudskih odnosa idu u prilog činjenici da je potrebno utvrditi interakcijski i komunikacijski aspekt obrazovanja da bi se moglo govoriti o prisutnosti interpersonalnoga obrazovanja (Bratanić, 1993). Za pretpostavljene promjene potrebna su znanja: stručno usavršavanje na temu odgoja i obrazovanja, namjernost, funkcionalnost, interakcija, komunikacija, vrijednosti, da bismo mogli očekivati jedinstveno djelovanje, prethodno dogovoreno zajedničko razumijevanje obrazovnih djelatnika o odgojno-obrazovnoj praksi. Smatramo zanimljivim provjeriti akreditaciju seminara, obuka i usavršavanja u budućim istraživanjima, kao i odgovoriti na pitanje postoji li plan standardizacije znanja od strane kantonalnih pedagoških zavoda i ministarstava. Jesu li sveučilišni profesori uključeni u stvaranje ove vrste potpore i postoji li uopće vertikalna i horizontalna povezanost, interdisciplinarni pristup između stručnjaka kako međusobno tako i različitih razina obrazovanja, čije je polje djelovanja usmjereno na stvaranje okruženja za učenje koje će se tek dogoditi? Također, buduća bi istraživanja mogla staviti naglasak na ispitivanje ostalih varijabli (70 %) koje određuju pedagošku svrhu odgojno-obrazovnoga djelatnika – kako bi u konačnici utjecale na kvalitetu inicijalnoga obrazovanja budućih odgojno-obrazovnih djelatnika, ali i što je najvažnije, da bismo iskusili sadašnje, mlađe generacije za budućnost kakvu želimo živjeti.

LITERATURA

1. Andić, D., Pejić-Papak, P., Vidulin-Orbanić, S. (2010). Stavovi studenata i učitelja o razrednom ozračju kao prediktoru kvalitete nastave u osnovnoj školi. *Pedagogijska istraživanja*, 7(1), 67–83.
2. Bjelopoljak, Š., Midžić, A. (2021). Pedagogical discourse of curriculum development based on the orientation of educational practice. *Metodički obzori – časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu* 16, 57–76.
3. Bjelopoljak, Š., Redžić, U. (2020). *Kurikulum produženog boravka na osnovu realizacije odgojno-obrazovnog procesa*. U S. Šušnjara, E. Dedić Bukvić (ur.), Zbornik radova Odsjeka za pedagogiju: ka novim iskoracima u odgoju i obrazovanju (str. 91–104.). Filozofski fakultet u Sarajevu.
4. Bognar, L., Matijević, M. (2005). *Didaktika*. Školska knjiga.
5. Božić, B. (2015). Stvarno i poželjno razredno ozračje u osnovnoj školi. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 61(1), 93–100.
6. Bratanić, M. (1993). *Mikropedagogija*. Školska knjiga.
7. Mužić, V. (2004). *Metodologija istraživanja u odgoju i obrazovanju*. Educa.
8. Nohl, H. (1935). *Die pädagogische Bewegung in Deutschland und ihre Theorie*. Schulte-Bulmke.
9. Osmić, I. (2008). *Didaktika*. Selimpex.
10. Tillmann, K.-J. (1994). *Teorije škole*. Educa.
11. Vukasović, A. (2001). *Pedagogija*. Hrvatski katolički zbor MI.
12. Životić, M. (1986). *Aksiologija*. Naprijed.

EDUCATIONAL WORKERS' ATTITUDES TOWARDS IDEALS PRESENT IN THE EDUCATIONAL PRACTICE

The transformation of modern societies has led to changes in the sphere of education, which raises the interest of educators in discovering how these changes are reflected and how they affect education and upbringing. Changes in socio-economic and political relations inevitably imply changes not only in society, but also in institutional education. This paper examines the readiness of educational workers for a new model of education, learning outcomes, as well as the professional and social status of educational workers in postmodern society. Their professional orientation towards ideals and their level of satisfaction with the conditions and way of work in the existing educational system have also been determined and analyzed. An intentional interpersonal relationship established by educational workers supports the educational paradigm focused on the student. Testing the hypotheses set, it was found that the variable "interpersonal relationship" explains the educational ideal present in 29.9 % of educational workers, which is partially accepted. Considering that if educational workers base their educational work on dialogue among students, the student and the teaching content, or in relation to other persons, they are characterized by the fact that their orientation towards educational ideals will be noticed.

Keywords: education, ideal, upbringing, values.